

Cerrahi Birim Hemşirelerinin Cerrahi Hemşireliğine Yönelik Metaforları

Surgical Unit Nurses' Metaphors for Surgical Nursing

Aslı Saldamlı , Işıl Işık Andsoy

öz

Amaç: Ameliyat öncesi, sırası ve sonrası dönem olarak tanımlanan cerrahi süreçte cerrahi hemşirelerinin rolü çok önemlidir. Düşünce dünyasını dışa aktarımda kullanılan, bireylerin iç dünyasının yansıtıcısı olan metaforlar ışığında çalışmanın amacı cerrahi birimlerde çalışan hemşirelerin cerrahi hemşireliğine yönelik metaforlarının değerlendirilmesidir.

Yöntem: Araştırma 62 cerrahi hemşiresi ile gerçekleştirildi. Veriler yarı yapılandırılmış anket formu ile toplandı. İçerik analizi ile kategorize edilen metaforlar ile sosyodemografik ve mesleki özellikler değerlendirildi.

Bulgular: Cerrahi hemşireliğine yönelik 41 farklı metafor ortaya çıktı. En çok kullanılan metaforlar; "anne, savaş, hayat, süper kahraman ve sanat" idi. İkinci sırada en fazla kullanılanların ise "yıpratıcı, merhametli, kurtarıcı, hayatın içinden ve sevilen" olduğu görüldü. Hemşirelerin %17,6'sı cerrahi hemşireliğini "yıpratıcı" bulurken, yıpratıcı bulanların çoğunluğu mesleki deneyim süresi 11 yıl ve üzeri olan hemşirelerdi. Acilde çalışan hemşirelerin diğer kliniklere göre yıpratıcı kategorisindeki metaforları, ameliyathane hemşirelerinin ise sevilen kategorisindeki metaforları daha çok tercih ettikleri görüldü.

Sonuç: Araştırma bulguları, cerrahi hemşirelerinin metafor algılarının klinikten kliniğe değişiklik gösterdiğini ve mesleki deneyim süresinin üretilen metaforları etkilediğini ortaya koydu. Bu bulgular, kliniklerin hemşireler üzerindeki etkilerinin değerlendirmesinin, özellikle "yıpratıcı" kategorisindeki metaforları üreten cerrahi hemşirelerinin yıpranmalarını önleyecek çözümler üretilmesinin önemine dikkati çekmektedir.

Anahtar kelimeler: Cerrahi hemşiresi, metafor, cerrahi hemşireliği

ABSTRACT

Objective: The role of surgical nurses is very important in the surgical process defined as the pre-operative, during and post-operative period. The aim of the study is to determine the metaphors of nurses who work in surgical units regarding surgical nursing, in the light of metaphors that are used to export the world of thought and reflect the inner world of individuals.

Methods: The population of the study consisted of surgical nurses (n = 70) working in a state hospital in Bartın. The study was conducted with 62 surgical nurses due to voluntary participation, unavailability and questionnaires returned empty. Data were collected with a semi-structured questionnaire. It was categorized metaphors and sociodemographic characteristics variables and interpreted with content analysis.

Results: 41 metaphors about surgical nursing emerged from the study. The most used metaphors were; "mom, war, life, superhero and art". It was seen that the second most used metaphors were; "corrosive, merciful, savior and loved". 17,6 % of nurses find surgical nursing "corrosive" and those who find surgical nursing corrosive are mostly nurses who worked 11 years or more. It was also detected that emergency nurses use metaphors that are in the corrosive category, and operating room nurses use more of the metaphors that are the most loved.

Conclusion: The metaphor perceptions of surgical nurses vary from clinic to clinic, how long they have been a surgical nurse and producing metaphors. This situation reminds that the clinics have their own specific characteristic and how it affects the nurses. Specifically, for surgical nurses, who produce the metaphors from the "corrosive" category, it is thought that solutions should be found to prevent them from wearing out.

Keywords: Surgical nurse, metaphor, surgical nursing

Received/Geliş: 16.02.2021

Accepted/Kabul: 13.03.2022

Published Online: 15.04.2022

Cite as: Saldamlı A, Işık Andsoy I. Cerrahi birim hemşirelerinin cerrahi hemşireliğine yönelik metaforları. Jaren. 2021;7(2):86-93.

Işıl Işık Andsoy

Karabük Üniversitesi Sağlık Bilimleri

Fakültesi, Karabük, Türkiye

✉ isilandsoy@karabuk.edu.tr

ORCID: 0000-0003-3076-5525

A. Saldamlı 0000-0003-1152-7249

Bartın Üniversitesi Sağlık Hizmetleri

Meslek Yüksekokulu, Bartın, Türkiye

GİRİŞ

Hemşirelik, mesleki uygulamalara bilimin rehberlik ettiği bir sağlık disiplini olup, hemşireliğin özü hemşirelik bilimi üzerine temellenmektedir ^(1,2). Hemşireliğin önemli uzmanlık alanlarından biri olan cerrahi hemşireliği de hastaların sağlığının yeniden kazanılması ve iyilik halinin sürdürülmesi için fiziksel ve psikososyal gereksinimlerin belirlenmesini ve bu gereksinimlerin kanıt temelli bilgiye dayalı olarak bütüncül yaklaşımla hemşirelik süreci doğrultusunda karşılanmasını amaçlamaktadır ^(3,4). Bu doğrultuda cerrahi hemşireleri, hastanın servise kabulü ile başlayan, ameliyat öncesi, sırası ve sonrası bakımın sürdürülmesini, taburculuk ve evde bakımın planlanmasını kapsayan süreçte, bilimsel bilgiye dayalı bütüncül bakım vermektedirler. Bu dinamik süreç, gelişen teknoloji nedeniyle hızlı düşünme, doğru karar verme ve sürekli öğrenme yeterliliğinde olmayı gerektirmektedir. Diğer yandan ameliyathane ve cerrahi yoğun bakım üniteleri gibi bazı özel bölümlerde çalışan cerrahi hemşireleri için kapalı ortam ve barındırdığı riskler ile cerrahi kliniklerin hızlı hasta sirkülasyonu stres faktörü olabilmektedir. Yanı sıra, sağlık hizmet kurumlarındaki biyolojik ve kimyasal ajanlar (mikroorganizma, karsinojenler), psikososyal faktörler (mobbing, tükenmişlik) ve ergonomik riskler ile radyasyon ya da elektromanyetik alanlar gibi fiziksel risklerle de cerrahi hemşireleri karşı karşıya kalabilmektedirler. Bu bağlamda, ortam, şartlar ve etkileyen diğer faktörlerle ele alındığında cerrahi hemşirelerinin mesleklerini nasıl tanımladıkları veya algıladıklarının belirlenmesi önemlidir.

Cerrahi birimler, hastanelerin ileri teknolojik araç ve gereçlerinin kullanıldığı, pek çok cerrahi yöntem ve tekniğin uygulandığı, hastaların ve çalışanların sağlığını etkileyebilecek birçok riski bir arada barındıran özellikli alanlardır ⁽⁵⁾. Özellikle ameliyathanelerde önemli ve riskli girişimlerin seri olarak uygulanması cerrahi ekipte yer alan sağlık çalışanları için riskler oluşturmaktadır ⁽⁶⁾. Cerrahi ortam, yaralanma, enfeksiyon, fiziksel, biyolojik ya da kimyasal açıdan tehlikeli maddelerle karşı karşıya gelme nedeniyle yüksek riskli; hızlı ve doğru karar vermeyi gerektirmesi, beklenmeyen bulgu ve yaşamı tehlikeye sokan durumların tehdidi nedeni ile de stresli ortamlardan biridir ⁽⁷⁾. Cerrahi hemşirelerinin ameliyathane ve yoğun bakım gibi çeşitli teknolojik tıbbi cihazların kullanıldığı, kazalar ve enfeksiyonlar açısından riskli kapalı ortamlarda, acil servis ve cerrahi servisler gibi sirkülasyonun hızlı olduğu, hayati girişimlerin uygulandığı servislerde çalışmaları

cerrahi hemşireliğini farklı biçimlerde algılamalarına ve yorumlamalarına neden olabilmektedir.

Algı kavramı, duyu organlarımız aracılığıyla aldığımız uyarıların anlamlı bütünlük oluşturacak şekilde birleşmesi ve yorumlanmasıdır. Algı kişinin olup bitenlere olan tanıklığı olup, verilen bilgilerin ötesine geçmeyi gerektirir ⁽⁸⁾. Bu özelliğiyle bilgi ve dil ile iç içe olan algıları belirlemede, nedenlerini ortaya koymada, bilinenin farklı ifade edilebilme şekillerinde ve dilin yaratıcılığında etkili bir teknik olarak metafor ortaya çıkmaktadır ⁽⁹⁾.

Metafor, Yunanca “Metapherein (meta: öte, üst; pherein: taşımak)” sözcüğünden türetilen ve bir olguyu kendinden daha öteye taşımak ya da bir kavrama kendinden daha fazlasını yüklemek anlamlarında kullanılan bir kelimedir ⁽¹⁰⁾. Son yıllarda metaforlar sosyal bilimlerde dikkat çeken konulardan biri olmuştur. Metaforlar kompleks fenomenler hakkında düşünme ve konuşmalarda önemli örgüt elemanları olarak değerlendirilmektedir ⁽¹¹⁾. Lakoff ve Jhonson’ın (2003) “Düşüncemize yön veren kavramlar sadece zihne özgü sorunlar değildir. Onlar en sıradan detaylara kadar gündelik faaliyetlerimize de yön verir.” sözüyle algıların dünyamıza olan etkisini vurgulamış ve bu algıları belirlemede metaforun ne kadar etkili bir teknik olduğunu belirtmiştir ⁽¹²⁻¹⁴⁾. Metaforlar, genellikle söylemi süslemeye yönelik söz sanatı olup, önemi çok daha derindir ve kullanımı adeta dünyanın kavranışına yardım eden bir görme ve düşünme biçimi anlamına da gelmektedir ⁽¹¹⁾. Dolayısıyla metaforlar aracılığıyla cerrahi hemşireliğinin hemşireler tarafından nasıl algılandığının anlaşılması, cerrahi hemşireliği ile ilgili çözümlenebilir sorunların fark edilmesine, klinikler arası farklılıkların ortaya çıkarılmasına ve mesleğin gelişmesine katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bu nedenle düşünce dünyasını dışa aktarımda kullanılan, bireylerin iç dünyasının yansıtıcısı olan metaforlardan faydalanarak yürüttüğümüz çalışmanın amacı, cerrahi birim hemşirelerinin cerrahi hemşireliğine ilişkin metafor algılarının belirlenmesidir.

Algının, bilişin ve dilin yaratıcılığının eseri olan metaforlar, bilinenin ardındakini ortaya koyma aracı olarak görülmektedir ⁽¹²⁾.

YÖNTEM

Tanımlayıcı – niteliksel tipteki bu araştırmada, cerrahi birimlerde çalışan hemşirelerin cerrahi hemşireliğine ilişkin metafor algılarını değerlendirmek amaçlandı.

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini Bartın Kamu Hastaneler Birliği Devlet Hastanesi cerrahi servislerde, ameliyathanede, acil serviste ve 3. basamak yoğun bakım ünitelerinde (YBÜ) çalışmakta olan 70 cerrahi hemşiresi oluşturdu. Araştırma sürecinde evrenin tamamına ulaşılması hedeflendiğinden örnekleme yoluna gidilmedi. Ancak, araştırmaya katılmak istememe (n=2), ulaşılama (n=1), anketlerin boş (n=1) ya da eksik veri (n=4) içermesi nedeniyle, sekiz hemşire araştırmaya dahil edilemedi. Araştırma 62 hemşire ile tamamlandı, evrenin %88.6'sına (62/70) ulaşıldı (Tablo 1).

Verilerin Toplanması

Araştırmada veriler araştırmacılar tarafından literatür doğrultusunda oluşturulan yarı yapılandırılmış anket formu ile toplandı. İki kısımdan oluşan anketin ilk kısmında 9 sorudan oluşan kişisel bilgi soruları içeren sosyodemografik özellikler anketi, ikinci kısmında "Cerrahi hemşireliği gibidir, çünkü" cümlesindeki boşlukların tamamlanmasını içeren anket yer aldı. Anket hazırlanırken metafor kullanımı tekniğiyle veri toplanan çalışmalardan faydalandı⁽¹⁵⁻¹⁸⁾. İçerik analizi ile kategorize metaforlar ve sosyodemografik özellikler arasındaki ilişki incelenip yorumlandı.

Verilerin Değerlendirilmesi

Araştırmada elde edilen verilerin değerlendirilmesi amacıyla nitel analiz yöntemlerinden biri olan içerik analizi kullanıldı. Araştırma verileri, adlandırma, eleme ve arıtma, derleme ve kategori geliştirme ile verileri bilgisayar ortamına aktarma aşamaları ile analiz edildi^(19,20).

Adlandırma Aşaması

Bu aşamada her katılımcının "Cerrahi hemşireliği gibidir, çünkü" ifadesi yer alan formu numaralandırıldı. Katılımcıların ilk boşluk için "aşk, savaş, kargaşa, annelik, sigara, okul" gibi ifadeler kullandıkları görüldü. İkinci boşluk içinse metaforu destekleyen ifadeler kullandıkları belirlendi. Katılımcıların numaralarıyla oluşturdukları metaforları ve metaforu destekleyen ifadeleri aşağıda yer almıştır.

K-8: Cerrahi hemşireliği savaş gibidir, çünkü yorucu ve yıpratıcıdır.

K-23: Cerrahi hemşireliği aşk gibidir, çünkü mutlu eder.

K-28: Cerrahi hemşireliği sanat gibidir, çünkü öğretici ve başarıma hissiyle tatmin edicidir.

K-31: Cerrahi hemşireliği hızlı giden araba gibidir, çünkü hızlı olmak zorunda ama duvara da çarpabilir, dikkat ister.

K-46: Cerrahi hemşireliği okul gibidir, çünkü öğreticidir.

Eleme ve Arıtma Aşaması

Bu aşamada katılımcıların belirttikleri ifadeler; metafor kaynağı içermeleri/içermemeleri, mantıksal ve gerekçeli dayanakları olması/olmaması, tek kategoriye ait olmaları/birden fazla kategoriye ait olmaları ve cerrahi hemşiresi kavramının anlaşılmasına katkı vermeleri/vermemeleri yönlerinden irdelendi. 62 katılımcıdan gelen metaforların tek kategoride, mantıksal çerçevede oldukları ve cerrahi hemşireliği kavramının anlaşılmasına katkı sağladıkları saptanarak eleme ve arıtma aşamasında form eksiltme ihtiyacı duyulmadı.

Derleme ve Kategori Geliştirme Aşaması

Analizin bu aşamasında, cerrahi hemşireliğine yönelik 41 farklı metafor ortaya çıktı. En çok kullanılan metaforların; "anne, savaş, hayat, süper kahraman ve sanat" olduğu belirlendi. Ortaya çıkan 41 metafor Tablo-2'de verildiği üzere 10 grupta kategorize edildi.

Geçerlik ve Güvenirliği Sağlama Aşaması

Metaforlar, günümüzde benzetme yöntemli çalışma örneği olarak nitel araştırmalar başlığı altında etnografik araştırma yöntemi olarak kullanılabilir (21). Etnografi, bir grubu ya da bir grubun kültürünü anlamak, betimlemek için verilen bilimsel emeklerin bütünüdür. Etnografik çalışmalarda, grup üyelerinden birlikte ve ayrı ayrı alınan bilgi ve görüşler, literatürden, gözlemlerden ve arşivlerden elde edilen bilgilerle karşılaştırılarak sınanır, eğer gerekirse alana dönülür, görüşmeler, gözlemler tekrarlanır ve her bir bileşen gündelik yaşam pratikleri çerçevesinde ve diğer bileşenlerle olan ilişkileri dahilinde değerlendirilmektedir. Bu bulguların yorumlanması ile bütün anlaşılmaya çalışılmaktadır. Etnografi, bu bağlamda nitel araştırma tekniklerinin bütünü içeren bir çerçeve olarak düşünülebilmektedir (22). Araştırma deseni, analizi ve yorum sürecinde bir nitel çalışma uzmanının görüşü alındı.

Verileri Bilgisayar Ortamına Aktarma Aşaması

Katılımcılara ait sosyodemografik özellikler ile ürettikleri 41 metafor ile “çünkü.....” şeklinde açıklama ifadeleri SPSS istatistik programına aktararak, katılımcıların belirtilen özelliklerine, oluşturdukları metaforlara ve kategorilere ilişkin yüzde (%) değerleri hesaplandı.

Araştırmanın Etik Yönü

Araştırmaya başlamadan önce araştırmanın yapıldığı Bartın ili Kamu Hastaneler Birliği Devlet Hastanesi Genel Sekreterliğinden 15.09.2017 tarihinde 66604974-1700072805 sayılı izin alındı. Katılımcılara araştırmanın amacı açıklandı. Helsinki deklarasyonu doğrultusunda isteklilik, gönüllülük ve gizlilik ilkeleri ışığında çalışmaya alınacakları belirtildi ve onamları alındı.

BULGULAR

Araştırmanın yapıldığı cerrahi servislerde görevli cerrahi hemşirelerine ilişkin sosyo-demografik özellikler Tablo 1’de verildi.

Tablo 1 incelendiğinde hemşirelerin %79,03’ünün kadın, %20,97’sinin erkek, %80,64’ü evli, %43,54’ünün 35-46 yaş aralığında olduğu belirlendi. Hemşirelerin %3,2’sinin 1 yıldan az, %19,4’ünün 5-10 yıl, %54,8’inin ise 11-20 yıl süredir mesleki çalışma süresine sahip olduğu ve çoğunluğunun 11-20 yıldır çalıştığı görüldü. Cerrahi hemşirelerin %22,4’ü yoğun bakım, %30,6’sı cerrahi servis, %22,4’ü acil servis ve %21’i ameliyathanede çalışmaktadır. “Mesleğinizi seviyor musunuz?” sorusuna hemşirelerin %80,04’ü “evet”, %12,9’u “hayır” ve %6,45’i “kararsızım” şeklinde yanıt verdi.

Araştırmada katılımcıların 41 farklı metaforla cerrahi hemşireliğini tanımlamaya çalıştıkları görüldü. En çok kullanılan metaforların ise; “anne, savaş, hayat, süper kahraman ve sanat” olduğu belirlendi. Ortaya çıkan 41 metafor Tablo 2’de verildiği üzere 10 grupta; “sevilen, yıpratıcı, hayatın içinden, kurtarıcı, merhametli, aksiyon içeren, olumsuz his uyandıran, diğer mesleklere benzer, fayda sağlayan, diğer” şeklinde kategorize edildi, sık tercih edilen metaforlara ve nedenlerine yer verildi.

Şekil 1’de metaforların kategorilerine göre tercih edilme durumları gösterildi. En fazla kullanılan metaforların “Sevilen, yıpratıcı, hayatın içinden, kurtarıcı, merhametli ve aksiyon içeren” gruplarının içinde yer aldığı belirlendi.

Tablo 1. Hemşirelerin Sosyodemografik Özellikleri (N:62)

Sosyodemografik Özellikler	Sayı (%)
Yaş	
18-25	9 (14,52)
26-35	23 (37,01)
35-46	27 (43,54)
46 ve üzeri	3 (4,83)
Cinsiyet	
Kadın	49 (79,03)
Erkek	13 (20,97)
Medeni Durum	
Evli	50 (80,64)
Bekar	12 (19,36)
Meslekte Çalışma Yılı	
1 yıldan az	2 (3,2)
1-5 yıl arası	14 (22,6)
5-10 yıl	12 (19,4)
11-20 yıl	34 (54,8)
Klinik	
Ameliyathane	15 (22,4)
Cerrahi Servis	19 (30,6)
Yoğun Bakım	15 (22,4)
Acil Servis	13 (21,0)
Cerrahi Hemşireliğini Seviyor musunuz?	
Evet	50 (80,64)
Hayır	8 (12,9)
Kararsızım	4 (6,45)

Çalışmada cerrahi hemşirelerinin %20,6’sının cerrahi hemşireliğini “sevilen” metafor gruplarında tanımladığı görüldü. Bununla birlikte katılımcıların %17,6’sı cerrahi hemşireliğini “yıpratıcı” bulurken yıpratıcı bulanların yarısından fazlasının mesleki deneyim süresinin 11 yıl ve üzeri olduğu saptandı. Acil serviste çalışan cerrahi hemşirelerin diğer kliniklere göre “yıpratıcı”, ameliyathane hemşirelerinin “sevilen”, yoğun bakım hemşirelerinin “merhametli” ve “yıpratıcı”, cerrahi servis hemşirelerinin ise “aksiyon içeren” kategorisindeki metaforları daha çok tercih ettikleri bulundu. Diğer yandan korelasyon analiz sonuçları, metafor kategorileri ile katılımcıların çalıştıkları klinikler ve meslekte çalışma süresi arasında anlamlı ilişki olmadığını ortaya koydu ($p>0,05$). Ek olarak hemşirelerin bazıları tarafından; “aşk,

Tablo 2. Cerrahi Hemşireliğine Atfedilen Metafor ve Nedenleri**SEVİLEN**

- Sanat (Özen ister, mutlu hissettirir.)
- Kusursuz bir elbise (İşini mükemmel yapmak zorundasın, bittiğinde memnun olunur.)
- Hobi (Mutlu eder.)
- Şekersiz Türk kahvesi (Zevk verir.)
- Sigara (Zevk verir, bağımlılık yapar.)

YIPRATICI

- Savaş (Her zaman uyanık ve dikkatli olmayı gerektirir.)
- Kargaşa (Sürekli hareket halinde olmayı gerektirir.)
- Enfeksiyon (Sepsis ve kaçınılmaz son.)
- Kış (Kasvetlidir.)
- Bitmeyen yol (Sürekli hasta sirkülasyonu var.)
- Sabır taşı (Çok sabır gerektirir.)
- Peygamber sabrı (Çok sabır ister.)

HAYATIN İÇİNDEN

- Hayatın anlamı (Başka birimde çalışmayı düşünemem.)
- Aşk (Cerrahi yaşadıkça güzelleşir.)
- Güven (Şüpheye yer yoktur.)
- Zaman (Hayatın bir parçası, çok önemli.)

KURTARICI

- Süper Kahraman (Hızlı, yorulmaz, dikkatli, güçlü, sağlam psikoloji gerektirir.)
- CPR (bilgi, dikkat, özveri ve tecrübe ister, en önemlisi yaşatma arzusu gerektirir.)
- İlaç (Herşeye çareidir.)

MERHAMETLİ

- Anne (Merhametli olmayı gerektirir.)
- Melek (Ağrıyı dindirir, merhamet gösterir.)

AKSİYON İÇEREN

- Sporcu (hareket ve hız gerektirir.)
- Hızlı giden araba (hızlı olmak zorunda ama duvara da çarpabilir, dikkat ister.)
- Yarış pistinde olmak (hızlı, yorulmaz ve dikkatli olmayı gerektirir.)
- Usain Bolt olmak (Hep koşmak gerekir yoksa düşersin.)
- Arı olmak (Çok çalışmayı gerektirir.)

OLUMSUZ HİS UYANDIRAN

- Diyabetik ayak (Hiçbir zaman iyileşmeyeceğini bilirsiniz.)
- Bir binanın 8.katındaki camları silmek (riskli, hata affetmez.)

DİĞER MESLEKLERE BENZER

- Terzi (Sürekli yama yapar ve kontrol eder.)
- Kasap (Kesip diker.)
- Terzi çırağı (Müdahaleyi doktor yapar, kontrolü hemşireler.)

FAYDA SAĞLAYAN

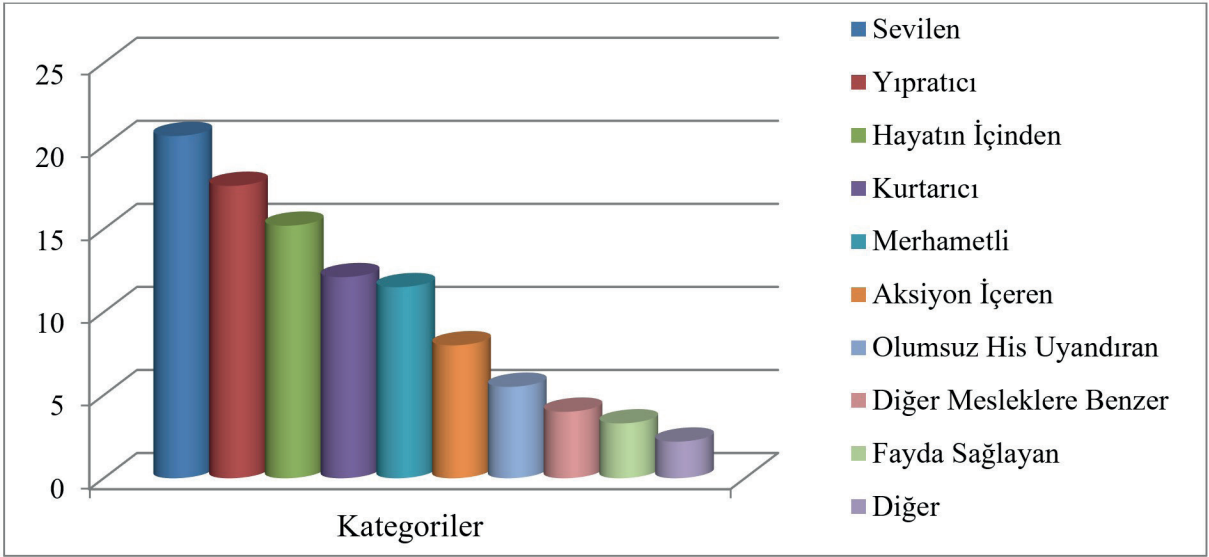
- Okul (sürekli öğrenme sağlar.)
- Kitap (Her ameliyat bilgi, tecrübe kazandırır.)

DİĞER

- Robot (Hastayla bağ kurmaz, mekaniktir, hiçbir ihtiyacı sorulmaz.)
- Maradona olmak (Tüm başarısına rağmen insanlar dünya kupasında elle attığı golü konuşur.)

kargaşa, sigara, enfeksiyon, bir binanın 8. katındaki camları silmek, şekersiz Türk kahvesi, diyabetik ayak, robot, kış, kasap çırağı ve Usain Bolt olmak” gibi

olumlu/olumsuz farklı metaforların da tanımlandığı belirlendi.

Şekil 1. Metaforların Gruplara Kategorize Edilmiş Hali

TARTIŞMA

Metaforlar nitel araştırma aracı olarak farklı disiplinlerde; eğitim bilimleri, sosyal bilimler, din bilimleri, psikoloji ve hemşirelik biliminde son zamanlarda sıklıkla kullanılmaktadır. Cerrahi hemşireliğine yönelik sınırlı sayıda çalışma olmasında karşın, genel olarak hemşirelik alanında da metafor temelli birçok çalışmaya rastlanmıştır. Örneğin, Şenyuva ve Kaya (2013) hemşirelik öğrencilerinin internet algısını, Kale ve Çiçek (2015) hemşirelerin kendi mesleklerine dair metafor algılarını, Özveren, Özden ve Gülnar (2018) hemşirelik birinci sınıf öğrencilerinin hemşirelik algılarını, Teskereci ve ark. (2019) hemşirelik öğrencilerinin yabancı dil algılarını, Küçük, Demir ve Uludaş (2020) ise 7-17 yaş grubundaki hasta çocukların ve ergenlerin hemşire algılarını metafor analizi yöntemiyle incelemişlerdir (16,23-26). Cerrahi hemşireleri ile gerçekleştirdiğimiz bu çalışmanın bulguları, cerrahi hemşirelerinin mesleki algılarına ve bakış açılarına yönelik bilgi sağlamaktadır.

Çalışmamızda cerrahi hemşirelerin sık tercih edilen “anne” ve “melek” metaforlarını kullanmasının Kale ve Çiçek (2015)’in çalışmasındaki bulgulara benzer olduğu gözlemlendi. Bu sonuç, cerrahi hemşirelerinin bakım verirken, bakım vermenin muhtaç olana el uzatmak hissi vermesinden kaynaklanan merhamet duygusuyla da hareket ettiklerini akla getirmiş, benzer metaforlar olan “iyileştirici” ve “abla” benzetmelerinin de Küçük, Demir ve Uludaş (2020)’in çalışmalarında yer aldığı görülmüştür (16,26). Yine çalışmamızda ve Kale ve Çiçek (2015)’in

araştırmalarında ortak iki metafor olarak “arı” ve “robot” metaforlarının kullanıldığı göze çarpmıştır (16). Hemşirelerin ifadeleri doğrultusunda “arı” metaforu çok çalışmayı, “robot” metaforunun ise her iki çalışmada iletişimsizliği ve sadece talimatları yerine getiriyor olmayı ifade ettiğini düşündürmüştür. Genel anlamda arı olmak, çalışkanlığı ürün elde etmeyi simgelediği için olumlu hisler vermekteyken, robot olmak her iki çalışmada da hemşirelerin açıklamalarına göre; “yorulmayan, ihtiyaçları göz ardı edilen, talimatlara uyan, iletişim kurmayan” şeklinde ifade edilmesi nedeniyle yaşanan iletişim eksikliklerini ve gereksinimlerin sorgulanmadığını vurgulayan bir sitem metaforunu akla getirmiştir.

Hemşireler ile yapılan metafor analizi çalışmalarında hemşirelerinin çalıştıkları klinik ile oluşturulan metafor arasındaki ilişkinin incelenmemiş olduğu görülmüştür (16,26). Ancak bu çalışmada, cerrahi hemşirelerinin çalıştıkları birimlere özgü, meslekleriyle ilgili farklı metafor algıları olduğu dikkati çekmiştir. Acil servis hemşirelerinin “yıpratıcı”, ameliyathane hemşirelerinin “sevilen”, yoğun bakım hemşirelerinin “merhametli” ve cerrahi servis hemşirelerinin ise “aksiyon içeren” kategorisindeki metaforları daha çok tercih etmelerinin klinik özelliklerin ve sirkülasyonun metafor üretmede etkisi açısından değişiklik gösterdiği görülmektedir. Kliniklere özgü bu farklılığın, kendilerine özgü yapılarının, iletişim farklılıklarının, çalışma şekillerinin, hasta sirkülasyonunun, servis yoğunluğunun ve iş yükü değişikliğinin hemşireler üzerindeki etkisi nedeniyle olabileceği düşünülmüştür. Söyüç ve Arslan Kurtulmuş (2017)’un çalışmalarında da benzer olarak, acil servise özel bazı

klirik özelliklerin; acil servislerin hızlı sirkülasyonu, travmalara tanıklık etme, hasta yakınlarının içinde buldukları şaşkınlık, şok, şokun inkar, öfke gibi ilk aşamalarını acil serviste yaşamalarından kaynaklanan iletişim sorunları hatta şiddete eğilim göstermeleri, ve rutin çalışma düzeninin mümkün olmaması gibi nedenlerin acil servis hemşirelerini “yıpratıcı” kategorisindeki metaforları daha fazla seçmeye yönlendirmiştir⁽²⁷⁾. Ameliyathane hemşirelerinin “sevilen” kategorisindeki metaforları seçmelerinde hemşirelikte branşlaşmanın bir örneği olmalarından, bu durumun vermiş olduğu profesyonel histen, planlı bir çalışma alanı olup gelişebilecek farklı olasılıkların çoğunlukla öngörülebilir olmasından kaynaklanabilmektedir. Çelik, Ünal ve Saruhan (2012)’in %24’ünü ameliyathane hemşirelerinin oluşturduğu araştırmalarında, cerrahi hemşirelerinin cerrahi hemşireliğini sevdiğini bulmuşlardır⁽²⁸⁾. Yoğun bakım hemşirelerinin 24 saat bütüncül yaklaşımla bakım verdikleri bağımlı hastalara duydukları histen kaynaklanan “merhametli”, hastaların bakım gereksinimleri ile iş yükünün fazla olması ile normal bir klinikten daha fazla ölüme tanıklık etmelerinin sonucu olabilecek “yıpratıcı” kategorisindeki metaforları çoğunlukla tercih etmelerinin ve ameliyat sürecinin dinamik, hareketli olması nedeniyle de cerrahi servis hemşirelerinin “aksiyon içeren” kategorisindeki metaforları seçmelerinin, kliniklere göre farklı metaforlar üretilmesi ile bağlantılı olabileceği düşünülmüştür.

Çalışmamızda cerrahi hemşirelerinin meslekte çalışma süresi arttıkça “yıpratıcı” kategorisindeki metaforları seçtikleri, Kale ve Çiçek (2015)’in çalışmalarında ise bu durumun aksine meslekte çalışma süresi ile olumsuz metafor üretme arasında ters orantı olduğu görülmüştür⁽¹⁶⁾. Bu durum hastanelerin çalışma şartları farklılığının çalışanların memnuniyet düzeyleri arasında farklılıklar yarattığını akla getirmiştir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Çalışmamızda cerrahi hemşirelerinin çalıştıkları birimlerin ve mesleki çalışma sürelerinin cerrahi hemşireliğine dair algıları üzerinde etkili olduğu saptandı. Cerrahi hemşireliği, hastanın kliniğe girişinden taburculuk sürecine kadar ki sürede, sirkülasyonu hızlı, uyarı fazla sayıda, iletişimi dinamik ve sürekli dikkat gerektiren önemli bir alandır. Sağlık profesyonellerinin yıpranmışlık yaşamalarının kişisel yaşantıları, aileleri ve hasta bakımı üzerindeki olumsuz etkileri düşünüldüğünde, metafor algısını

“yıpratıcı” grup kategorisinde tanımlayan cerrahi hemşirelerini bu tanımlamaya iten nedenlerin belirlenerek, gerekli önlem ve uygulamaların yapılması, kurum politikalarının oluşturulması hem hasta hem de çalışan memnuniyetini artıracığından önemlidir.

Yazar katkısı

Araştırma fikri ve tasarımı: AS ve IIA; veri toplama: AS; sonuçların analizi ve yorumlanması: AS ve IIA; araştırma metnini hazırlama: AS ve IIA. Tüm yazarlar araştırma sonuçlarını gözden geçirdi ve araştırmanın son halini onayladı.

Finansal destek

Yazarlar araştırma için finansal bir destek almadıklarını beyan etmiştir.

Çıkar çatışması

Yazarlar herhangi bir çıkar çatışması olmadığını beyan etmiştir.

Author contribution

Study conception and design: AS and IIA; data collection: AS; analysis and interpretation of results: AS and IIA; draft manuscript preparation AS and IIA. All authors reviewed the results and approved the final version of the manuscript.

Funding

The authors declare that the study received no funding.

Conflict of interest

The authors declare that there is no conflict of interest.

KAYNAKÇA

1. Karagözoğlu Ş. Bilimsel Bir Disiplin Olarak Hemşirelik, Cumhuriyet Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi 2005; 9 (1), 6-14.
2. Karagözoğlu Ş. Bilim, Bilimsel Araştırma Süreci ve Hemşirelik. Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi 2006: 64-71.
3. Eti Aslan F. Cerrahi Hemşireliğinin Tarihçesi, Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi 2009; 12 (1), 104-113.
4. Susan C. deWit, Holly Stromberg, Carol Dallred. Medical -Surgical Nursing Concepts and Practice, Third Edition, Elsevier, Missouri, 2017; pp.1-19.
5. Işık Andsoy I, Güngör T, Bagreni Nabel E. Ameliyathane Hemşirelerinin Yangın Güvenliğine Karşı Aldığı Önlemlerin Belirlenmesi Karabük İli Örneği, Çağdaş Tıp Dergisi, 2012; 2:87-93

6. Eti Aslan F, Kan Öntürk Z. Güvenli Ameliyathane Ortamı; Biyolojik, Kimyasal, Fiziksel ve Psikososyal Riskler, Etkileri ve Önlemler, Maltepe Üniversitesi Hemşirelik Bilim ve Sanatı Dergisi 2011; 4 (1):133-40.
7. Karaöz S. Cerrahi Hemşireliği ve Etik. Cumhuriyet Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi 2000; 4(1):1-8.
8. Güney S. Davranış Bilimleri. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık Eğitim Danışmanlık Tic. Ltd. Şti. 2013. s. 121-134.
9. Ortony Andrew (ed.). Metaphor and Thought (first edition published 1979). Cambridge: Cambridge University Press. 1993; 15-31. [\[Crossref\]](#)
10. Uyan Dur B.İ. Metafor ve Ekslibris, Uluslararası Ekslibris Dergisi 2016; 3(5): 122-128.
11. Çelikten M, Kültür ve Öğretmen Metaforları. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi 2006/2: (21) s. 269-283.
12. Lakoff G. and Johnson M. Metaphors We Live By. Chicago: The University of Chicago Press. 2003. p. 92-133. [\[Crossref\]](#)
13. Saban A. Giriş Düzeyindeki Sınıf Öğretmeni Adaylarının "Öğretmen" Kavramına İlişkin İleri Sürdükleri Metaforlar. Türk Eğitim Bilimleri Dergisi, 2004; 2(2), 131-155.
14. Tortop H. S. Öğretmen Adaylarının Üniversite Hocası Hakkındaki Metaforları ve Bir Değerlendirme Aracı Olarak Metafor, Yükseköğretim ve Bilim Dergisi, 2013; 3(2), S: 153-160.
15. Anılan B. Fen Bilimleri Öğretmen Adaylarının Kimya Kavramına İlişkinin Metaforik Algıları. Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi, 2017; 5(2), 7-28.
16. Kale E, Çiçek Ü. Hemşirelerin Kendi Mesleklerine İlişkin Metafor Algıları, Journal of Health and Nursing Management 2015; 2(3): 142-151.
17. Güven M, Yıldırım E, Çelen G. Metaphors on Lifelong Learning Concept, Uluslararası Eğitim Programları ve Öğretim Çalışmaları Dergisi, 2015; 5(9), S: 35-47.
18. Güveli E, İpek A.S, Atasoy E ve Güveli H. Sınıf Öğretmeni Adaylarının Matematik Kavramına Yönelik Metafor Algıları, Turkish Journal of Computer and Mathematics Education, 2011; 2:(2) S: 140-159.
19. Saban A. Okula İlişkin Metaforlar, Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi, Yaz 2008; (55), S: 459-496.
20. Altun T, Camadan F. Rehber Öğretmenlerin Rehber Öğretmen (Psikolojik Danışman) Kavramına İlişkin Algılarının Metafor Analizi Yoluyla İncelenmesi. Kastamonu Eğitim Dergisi 2016; 21(3), 883-918.
21. Sönmez V, Alacapınar F.G. Örneklendirilmiş Bilimsel Araştırma Yöntemleri, Anı Yayıncılık, Ankara, 6. Baskı 2018. s. 80-84.
22. Kartarı A. Nitel Düşünce ve Etnografi: Etnografik Yönteme Düşünsel Bir Yaklaşım. Moment Dergi. Hacettepe Üniversitesi İletişim Fakültesi Kültürel Çalışmalar Dergisi 2017; 4(1), 207-220. [\[Crossref\]](#)
23. Şenyuva E, Kaya H. Metaphors for the Internet Used by Nursing Students in Turkey: A Qualitative Research. Eurasian Journal of Educational Research, 2013; 50, 87-106.
24. Özveren H, Özden D, Gülnar E. Hemşirelik Birinci Sınıf Öğrencilerinin Hemşirelik Algısı: Bir Metafor Analizi, Sağlık Bilimleri Dergisi, Journal of Health Sciences 2018; 27 (2), 162-169.
25. Teskereci G, Sümen A, Çiçek S. N, Özerli A. N. Hemşirelik Öğrencilerinin Yabancı Dil Olarak İngilizceye İlişkin Algıları: Bir Metafor Çalışması, International Journal of Social Sciences and Education Research 2019; 5(3), 294-304.
26. Küçük S, Demir K, Uludaşdemir D. Hastanede Yatan Yedi-On Yedi Yaş Grubundaki Çocuk ve Ergenlerin Hemşire Algısına İlişkin Metaforların Belirlenmesi, Koç Üniversitesi Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma Dergisi 2020; 17(1), 40-45.
27. Söyük S, Arslan Kurtuluş S. Acil Servislerde Yaşanan Sorunların Çalışanlar Gözünden Değerlendirilmesi, Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi 2017; 6(4), 44-56.
28. Çelik S, Ünal Ü, Saruhan S. Cerrahi Kliniklerde Çalışan Hemşirelerin Mesleki Profesyonelliklerinin Değerlendirilmesi, İstanbul Üniversitesi Florence Nightingale Hemşirelik Dergisi 2012; 20(3), 193-199.